

Asia Lainauskorvausten maksaminen ja siirto

Hakijat T

Annettu 28.1.2020

Tiivistelmä

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidenäyttelyjen ja taideteollisuuden tuotteita, jos lainaaminen tapahtuu yleisestä kirjastosta tai korkeakoulukirjastosta. Euroopan talousalueen ulkopuolisille tekijöille ei tilitetä korvauksia. Oikeustoimi, jolla tekijä luovuttaa oikeutensa mainittuun korvaukseen, on mitätön.

LAUSUNTOPYYNTÖ

1. Kun Suomesta maksetaan ulkomaalaisille kirjan tekijöille lainauskorvauksia, hakija kysyy ensiksi, voiko ulkomainen tekijä luovuttaa kaikki tekijänoikeutensa kaupalla tai vastaavalla tavalla. Toiseksi, onko luovutuksen saaja oikeutettu lainauskorvaukseen Suomessa. Kolmanneksi, voiko suomalainen yritys tai järjestäjä alkaa hoitaa ulkomaisten kirjailijoiden oikeuksia lainauskorvauksiin Suomessa palkkiota vastaan.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

2. Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Tekijänoikeudesta

3. Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännökseen sisältyvän esimerkkiluettelon mukaan teoksina suojataan muun

muassa kaunokirjallisia tai selittäviä kirjallisia esityksiä tai teos voi ilmetä myös muulla tavalla.

4. Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, laissa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna. Tekijänoikeuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.
5. Tekijänoikeuslain 3 §:n 1 momentin mukaan, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. 2 momentin mukaan teosta älköön muutettako tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, älköönkään sitä myöskään saatettako yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. 3 momentin mukaan oikeudesta, joka tekijällä on 3 §:n mukaan, hän voi sitovasti luopua vain, mikäli kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.
6. Tekijänoikeuslain 4 §:n mukaan sillä, joka on kääntänyt teoksen tai muunnellut sitä tahi saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tässä muodossa, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen.
7. Tekijänoikeuslain 6 §:n mukaan, jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, on tekijänoikeus heillä yhteisesti.
8. Tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentin mukaan teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteita. Oikeutta niin sanottuun lainauskorvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu muusta kuin yleisestä kirjastosta tai korkeakoulukirjastosta. Jollei korvausta vaadita todisteellisesti kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona oikeus korvaukseen on syntynyt, oikeus korvaukseen raukeaa. 4 momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan 41 §:ää tekijänoikeuden siirtymisestä tekijän kuollessa. Oikeustoimi, jolla

tekijä luovuttaa oikeutensa 4 momentissa tarkoitettuun korvaukseen, on mitätön.

9. Tekijänoikeuslain 19 §:n 5 momentin 1 kohdan mukaan teoksen kappaleen, joka on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueen ulkopuolella, saa 1 momentin mukaisesti 3 momentissa olevin rajoituksin saattaa yleisön saataviin lainaamalla.
10. Tekijänoikeuden siirtymisestä säädetään tekijänoikeuslain 3 luvussa (27 - 42 §). Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat lain 27 - 29 §:ssä. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten.

Tekijänoikeusneuvoston aikaisempia lausuntoja

11. Tekijänoikeuden osittaisluovutusta on käsitelty korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:1977-II-85. Tekijänoikeutta ja niiden siirtymistä koskevia sopimuksia on käsitelty muun muassa tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2016:5, TN 2016:3, TN 1999:9 sekä TN 1996:12.

Analyysi ja johtopäätökset

12. Tekijänoikeusneuvosto toteaa lausuntopyynnön perusteella seuraavaa.
13. Vastauksena ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 27 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus voidaan, 3 §:n säännöksistä johtuvien rajoituksin, luovuttaa kokonaan tai osittain. Tekijänoikeuslain 3 §:n 3 momentin mukaan niin kutsutusta isyys- ja respektioikeudesta, jotka tekijällä on 3 §:n mukaan, hän voi sitovasti luopua vain, mikäli kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. Suomen tekijänoikeuslain mukaan luovutus tässä laajuudessa sopimuksin on mahdollista. Esimerkiksi tekijänoikeuslain 2 §:n mukaiset kaikki taloudelliset oikeudet on mahdollista luovuttaa sopimuksin. Poikkeuksena tästä on tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentti, jonka mukaan oikeustoimi, jolla tekijä luovuttaa oikeutensa 4 momentissa tarkoitettuun lainauskorvaukseen, on mitätön.

14. Edellä mainittu lainauskorvaus suoritetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia yleisistä kirjastoista ja korkeakoulukirjastoista lainattujen teosten tekijöitä edustavan järjestön välityksellä (tekijänoikeuslaki 19 a § 1 momentti).
15. Lainaus yleisistä kirjastoista tuli lainauskorvauksen piiriin tekijänoikeuslain muutoksella 14.10.2005/821. Sitä koskevan hallituksen esityksen 126/2006 vp sivulla 2 todetaan, että korvauksia tilitettäisiin tekijöille, jotka ovat vuokraus- ja lainausdirektiivin vaikutusalueeseen eli Euroopan talousalueeseen kuuluvien maiden kansalaisia. Sittenkin myös korkeakoulukirjastot otettiin lainauskorvauksen piiriin tekijänoikeuslain muutoksella 18.11.2016/972, jota koskevan hallituksen esityksen 102/2016 vp kohtaan 1.2. sisältyy vastaava kirjaus. Euroopan talousalueen ulkopuolisille tekijöille korvauksia ei tilitetä.
16. Kysymykset siitä, ketä ja miltä osin on pidettävä kirjan tekijänä, on käsitelty saman hakijan toista lausuntopyyntöä käsittelevässä tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2020:1.
17. Vastauksena kolmanteen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että ulkomainen, lainauskorvaukseen edellä mainituin tavoin oikeutettu kirjan tekijä voi antaa toimeksiannon suomalaiselle yritykselle tai muulle taholle hoitaa lainauskorvauksien maksatuksen Suomessa palkkiota vastaan. Tämä on ensisijaisesti toimeksiantosuhdetta ja sitä koskevaa sopimusta koskeva kysymys, joista lausunnon antaminen enemmälti ei kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan.

Puheenjohtaja

Marcus Norrgård

Sihteeri

Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Ulla-Maija Mylly, Olli Pitkänen, Lottaliina Pokkinen, Sanna Nikula, Antti Kotilainen, Martti Kivistö, Ismo Huh-tanen, Timo Enroth, Maria Rehbinder, Tuula Hämäläinen, Riikka Tähtivuori ja Asko Metsola.